

Mesilaste talvekadudest Soomes, haudmehaigused ja nende tõrje

Kokkuvõte loengust Uulus vabariiklikul mesinduspäeval 31.07.2010.a.

Lektor Lassi Kauko Soomest, lektorileping PR-6-1.4-14

Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Mehiläisten talvikuolleisuus

Talvikuolleisuutta seurataan kahdella tavalla: soittamalla kullekin seurantaryhmän jäsenelle syksyllä ja keväällä ja kysymällä talveutettujen pesien määrää, ruokintaa, varroatorjuntaa ja sitten keväällä 15.5. kunnossa olevien pesien määrää. Talvella 2009-2010 ryhmässä oli 40 jäsentä, jotka talveuttivat 4069 pesää. Kun syksyllä arvioitiin talveutetun 47000 mehiläiskuntaa oli seurannassa mukana runsas 8 %. Ryhmän jäsenet ovat siis keskimääräistä suurempia hoitajia, lisäksi iso osa on Lounais-Suomesta. Tavoitteena on saada ryhmään lisää noin kymmenen jäsentä idästä ja pohjoisesta.

Toinen seuranta tehdään satokyselyn yhteydessä: joka syksy postitetaan parille sadalle satunnaisesti valitulle hoitajalle kyselylomake, jossa kysytään satoa, varroatorjuntaa, hunajan markkinointia yms sekä edellisen talven talvitappioita. Vastauksia saadaan yleensä 70-80 %. Vaikka joukko on suurempi, on sillä vähemmän pesiä kuin edellisellä ryhmällä, yleensä vajaa 2000 tuhatta.

Ensimmäisen ryhmän talvitappiot kolmena vuotena ovat olleet 16, 14 ja 19,5 %, postitettu kysely on antanut tuloksiksi 15 ja 18 %, viime talvelta luvut puuttuvat. Edellisen talven lukujen suuri ero voi johtua sattumasta, vastaajien erilaisesta maantieteellisestä jakaantumisesta ja vielä erilaisesta hoitajakunnasta.

Osa hoitajista arvioi menetysten syitä riittävän tarkasti. Kun yhteensä 796 pesää kuoli, arviot saatiin 223 kuolleesta kunnasta. Hoitajat arvioivat tärkeimmiksi menetysten syiksi seuraavia: nälkä joko ruuan loppumisen tai mehiläisten ruuasta erilleen ajautumisen takia, emottomuus ja kyttyräemot. Muita syitä oli esimerkiksi esikotelomätä, mehiläisten häviäminen pesästä (CCD), hiiret, varroa, tikat. Joissain tapauksissa talviunilta heränneet karhutkin ovat tuhonneet mehiläispesiä. Monesta kuolleesta pesästä, noin joka kolmannelta, ei menetyksen syytä löytynyt. Arvioni on, että mehiläishoitajat aliarvioivat varroan osuuden, varmaankin se ja sen levittämät virukset ovat syyllisiä hyvin isoon osaan menetyksiä. Nosemalajeista Suomessa esiintyvät molemmat, Nosema apis ja N. ceranae, tämänhetkinen arvio on, että meidän oloissamme ne taudinaiheuttajina ovat varsin samanlaisia. Nosemakartoituksen tulokset eivät vielä ole valmiit, mutta tuntuma on, että nosema ei viime talvena aiheuttanut merkittäviä pesien menetyksiä.

Varroantorjunnasta ja ruokintatavoista saaduilla tiedoilla ei pystytty vertailemaan eri tapoja. Varroantorjunnan tarpeeseen ja tuloksiin vaikuttavat paljon muutkin tekijät kuin valittu tapa, tärkeimpänä varmaan ympäristöstä tuleva tartuntapaine. Niinpä moni pelkällä oksaalihapolla punkkeja torjunut hoitaja on saanut hyviä talveutustuloksia. Kun punkkia on runsaasti ei myöhäissyksyn oksaalihappo riitä hyvän talvehtimisen aikaansaamiseksi ja siksi on mielenkiintoista seurata kasvavatko jatkossa tappiot niillä hoitajilla, jotka eivät torju punkkia jo sadonkorjuun jälkeen.

Toinen osa esitystä käsitteli erityisesti sikiötauteja, joista tärkein on esikotelomätä. Tautia on Suomessa varsin runsaasti. Sen torjunta perustuu tekoparviin tai sairaiden pesien hävittämiseen.

Kakusto joko sulatetaan tai poltetaan, Suomessa ei ole sterilointimahdollisuutta säteilyttämällä tai kaasuttamalla. Antibioottia, lähinnä oksitetrasykliiniä ei pääsääntöisesti käytetä, suositusten mukaan ainoastaan saneerauksen yhteydessä viikon kuluessa, jolloin mehiläiset eivät sitä varastoi. Lisäksi suositeltu varoaika hunajalle on 100 päivää eli käytännössä samana kesänä saneeratusta pesästä ei saa myyntikelpoista hunajaa. Mehiläistautien hoitoon ei ole rekisteröity antibiootteja ja lääkkeen määräävä eläinlääkäri joutuu asettamaan varoajan. Taudin tunnistamisessa laboratoriossa käytetään pääasiassa hunajanäytteitä, pesillä kliinisiä oireita: kuolleitten toukkien ulkomuotoa, rakennetta, hajua. Esikotelomädän ohella Suomesta löytyy muitakin sikiötauteja, toukkamätää, kalkkisikiötä ja pussisikiötä. Toukkamätä on yleensä esikotelomätää lievempi ja voi olla oireeton pitkän aikaa. Kun mehiläisiä koettelevat muut rasisitustekijät, varsinkin varroa, voi toukkamätäkin aiheuttaa pahat oireet ja pesän saneeraus tekoparvimenetelmällä voi olla paikallaan.